

Distanční text

(Základy práva pro sociální pedagogy – distanční e-kurz)

ŠKOLSKÁ LEGISLATIVA, ŠKOLSKÝ SYSTÉM. PRÁVO NA VZDĚLÁNÍ

Poslední část studijního textu přibližuje tematiku pro studenty pedagogických fakult nejbližší: popisuje totiž školský systém, přináší hlavní informace o tom, jakým způsobem se v českém systému realizuje a vymáhá právo na vzdělání a jaká práva a povinnosti má žák či student. Jsou zde také přiblíženy mechanismy kontroly školských právnických osob, tedy především postupy České školní inspekce.

ČAS KE STUDIU:

- Právo na vzdělání, postavení žáků a studentů (15 minut)
- Rovný přístup ke vzdělání a problematika inkluze (10 minut)
- Školská soustava (10 minut)
- Kontrola na úseku školství (10 minut)
- celkem: 45 minut

PO PROSTUDOVÁNÍ TEXTU DOKÁŽETE:

- pochopit, jak u nás funguje školský systém, kdo zřizuje školy
- vymezit postavení žáků a studentů, případně zákonných zástupců
- přiblížit soustavu školství a předpisy, jimiž jsou naše školy řízeny
- uvést, kde je možné si stěžovat, pokud je žák (student) nebo rodič nespokojen se školou

OBSAH UČIVA KAPITOLY:

- Právo na vzdělání, postavení žáků a studentů
- Rovný přístup ke vzdělání a problematika inkluze
- Školská soustava
- Kontrola na úseku školství

KLÍČOVÁ SLOVA UČIVA:

právo na vzdělání, rovný přístup ke vzdělání, diskriminace, školská soustava, školské předpisy, školský zákon, školské vyhlášky, vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ředitel školy, práva žáků, povinnosti žáků, Česká školní inspekce, ústřední školní inspektor, inspektoráty České školní inspekce, veřejný ochránce práv, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, akademická samospráva

ROZŠIŘUJÍCÍ STUDIJNÍ LITERATURA:

- PŠENÁK, J. *Dejiny školstva a pedagogiky*. ISBN 978-80-5540-596-4, Edis, 2012.
- MATĚJŮ, P. a kol. *Nerovnosti ve vzdělávání – od měření k řešení*. ISBN 978-80-7419-032-2. SLON, 2012.
- KATZOVÁ, P. *Školský zákon. Komentář*. ISBN 978-80-7357-412-3, ASPI, 2009.
- *Novela školského zákona 2012 – praktické rady pro ředitele*. ISBN 978-80-87553-44-2, Raabe, 2012.
- Kolektiv autorů: *Školský zákon. Komentář*. ISBN 978-80-7400-550-3, C.H. Beck, 2014.

Právo na vzdělání, postavení žáků a studentů

Právo na vzdělání je jedním ze základních práv sociální povahy. Veřejná moc by měla dítěti zajistit naplnění tohoto práva vždy za všech okolností, tedy také bez ohledu na to, jaké zázemí doma dítěti realizují rodiče. Jedná se o právo natolik významné, že je zakotveno dokonce na ústavní úrovni, a to článkem 33 Listiny základních práv a svobod, který zmiňuje, že každý má právo na vzdělání, konkretizuje dále, že „občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách“. Jelikož sociální situace rodiny vzdělávaného žáka by neměla mít vliv na to, v jaké míře se naplní jeho právo na vzdělání, uvádí také odstavec čtvrtý zmíněného čl. 33 Listiny, že žáci také v určitých situacích mají právo na pomoc státu při studiu. Také mezinárodními úmluvami, jimiž je ČR vázána, je zajištěno právo na vzdělání. Mj. je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte, Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, v Evropské úmluvě o právech dítěte a v dalších významných dokumentech.

Také na zákonné úrovni se uvádí, že vzdělávání poskytované podle školského zákona je veřejnou službou (§ 2 odst. 3 školského zákona) a že žáci a studenti mají právo na vzdělávání a školské služby podle tohoto zákona. Uvedené se promítá i do hlavních zásad (ty jsou zmíněny § 2 školského zákona), na nichž je založeno naše školství, tj. mj. zásada rovného přístupu ke vzdělání bez jakékoli diskriminace založené na barvě pleti, jazyku, náboženství, sociálním původu apod. Žáci nebo uchazeči o vzdělání tedy nesmějí být diskriminováni, a to ani při rozhodování o přijetí do školy, ani dále při poskytování vzdělání. Obdobně zakazuje diskriminaci v přístupu a při poskytování vzdělávání také speciální zákon v oblasti práva nediskriminace, tedy antidiskriminační zákon. Problematiku rovných šancí ve vzdělání přiblížíme následující podkapitolou.

Samotný školský zákon pak zmiňuje, jaká práva mají žáci nebo studenti, mimoto jim ale ukládá také povinnosti. A dále doplňuje práva a povinnosti rodičů (zákonných zástupců) vzdělávaných dětí a žáků. Řadu kompetencí ve vztahu ke vzdělávání žáků mají logicky rodiče žáka, resp. jeho jiní zákonní zástupci, až nabytím zletilosti se všechna práva překlápí na samotného studenta. Ovšem i v případě zletilých žáků nebo studentů dále trvá právo rodičů na

zjišťování informací o průběhu vzdělávání jejich dítěte, za podmínky, pokud plní svou vyživovací povinnosti. Podle školského zákona (§ 21) patří mezi zásadní práva žáků a studentů mimo poskytování vzdělávání a školských služeb také možnost účasti na školské samosprávě, dále je školský systém povinen jim věnovat odpovídající poradenskou péči (mj. v situaci, kdy ji žák potřebuje vzhledem ke svým zdravotním a jiným potížím). V neposlední řadě má žák právo vyjadřovat se ke všem otázkám souvisejícím s jeho vzděláváním, tzn. pedagogové mají povinnost mu naslouchat a vzít jeho vyjádření v potaz. Právo na informace o vzdělávání a možnost vyjadřovat se k těmto problémům mají také zákonní zástupci žáků.

Podstatné jsou dále povinnosti žáků a jejich rodičů. K nejvýznamnějším povinnostem žáků patří jejich povinnost docházet do školy, plnit pokyny pedagogů, řídit se podle školního řádu a dalších předpisů. A pokud jde o žáka již zletilého, je také na něm povinnost informovat školu o všech podstatných okolnostech jeho vzdělávání, o změně zdravotního stavu apod., současně je na něm také dokladování nepřítomnosti ve výuce, na což si v praxi řada škol stěžuje a nesouhlasí s tímto zněním zákona, neboť uvádějí, že žáci tohoto svého práva zneužívají. Pokud jde o žáka mladšího, omlouvají jeho nepřítomnost zákonní zástupci, dále je na nich povinnost dohlížet nad docházkou dítěte nebo žáka do školy, informovat pedagogy o podstatných okolnostech týkajících se vzdělávání žáka, případně je jejich povinností také osobní účast při projednávání problémů spojených se vzděláváním jejich dítěte ve škole. Zákonný zástupce má také další povinnosti, mj. informovat školu o případné změně zdravotní způsobilosti svého dítěte.

Vysvětlete, jaká možnost postupu se nabízí zákonným zástupcům žáka nebo žákovi samotnému, domnívají-li se, že škola zasahuje do výše zmíněných práv, jež jsou zajištěny školským zákonem.

OTÁZKA č. 1: Obrana proti orgánům školy

-
-

Rovný přístup ke vzdělání a problematika inkluze

Právo na vzdělání je jedním z práv, které zmiňuje antidiskriminační zákon (zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací) ve výčtu oblastí, v nichž se nesmí diskriminovat. Tento zákon tedy uvádí, že není povoleno neoprávněně postupovat v otázkách přístupu ke vzdělání a poskytování vzdělání dětí na základě jejich pohlaví, věku, etnicity nebo národnosti, sexuální orientace, náboženství či víry, případně zdravotního postižení. Také další právní závazky, mj. mezinárodní povahy, ukládají českým orgánům poskytovat všem dětem stejné příležitosti v přístupu ke vzdělání. Podle čl. 24 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením má mít každé dítě s postižením nárok na vzdělání v běžné škole, tedy nikoli škole speciální. Úmluva totiž používá spojení vzdělávání na „začleňujícím základu“.

Také školský zákon (§ 2) uvádí, že každému občanovi ČR nebo EU se má dostat vzdělání na rovnoprávném základě bez jakékoli diskriminace založené mj. na sociálním původu, barvě pleti atd. Uvádí se zde trochu jiné charakteristiky než ty, které zmiňuje zákon. Ovšem školský zákon není vymahatelný na poli civilního soudnictví, tj. pokud rodiče chtějí žalovat školu z diskriminace, je třeba naplnit definici antidiskriminačního zákona, nikoli školského. Tento předpis je sice podstatný, ale sledovat jeho dodržení může Česká školní inspekce, která nemá kompetenci, na rozdíl od soudu, autoritativně rozhodnout o civilněprávním nároku.

Velmi diskutovanou je v posledních letech problematika inkluze (integrace), tedy vzdělávání dětí s určitou speciální potřebou či s problémem v hlavním vzdělávacím proudu s ostatními, zdravými dětmi. I samotné odkázání dítěte a rodičů ke vzdělávání na speciální škole bývá chápáno jako forma diskriminace. V odborné obci, zejména mezi speciálními pedagogy, se objevují názory, že pro dítě s jakoukoli formou handicapu je příhodnější, aby se vzdělávalo v oddělené instituci, tedy k tomuto účelu zřízené speciální škole. Podle opačného názoru, který zastávají podporovatelé inkluzivního přístupu, je pro dítě s určitým znevýhodněním lepší, bude-li se vzdělávat v prostředí běžné školy.

Pokud jde o právní náhled na tuto otázku, podle úpravy školského zákona účinného do roku 2015 (§ 16) se může mimo běžnou třídu nebo běžnou školu vzdělávat výhradně jen dítě se zdravotním postižením, nikoli i se zdravotním nebo jiným znevýhodněním, a to tehdy, kdy to vyžaduje povaha zdravotního postižení. Tedy ne každé dítě s postižením se má a priori vzdělávat v základní škole praktické či základní škole speciální. Legislativci uvažují o jiné koncepci: děti by se nerozdělovaly na kategorie: jednoduše by se všem dětem poskytovala podpora, kterou potřebují. K otázce, zda je pro dítě příhodnější, aby bylo vzděláváno v běžné škole, nebo škole speciální (praktické), se má vyjádřit školské poradenské zařízení, tedy odborníci působící v pedagogicko – psychologické poradně nebo speciálně pedagogickém centru. Z právního hlediska je ovšem finálně odpovědným subjektem ředitel školy. Ten vydává rozhodnutí o přijetí nebo nepřijetí žáka ke vzdělávání. To znamená, že v situaci, kdy by ředitel rodiče a dítě s postižením odkázal na jinou školu, přestože by povaha postižení umožňovala vzdělání žák na běžné, jím řízené škole, dopouštěl by se tak porušení výše zmíněného zákazu nerovného zacházení v přístupu ke vzdělání, jakož i porušení mezinárodních závazků.

I téma diskriminace v přístupu ke vzdělání prodělalo značný vývoj. Je to možné sledovat jak na judikatuře Nejvyššího soudu USA, tak například u Evropského soudu pro lidská práva. Ve Spojených státech amerických byla desítky let řešena otázka vzdělávání černošských (afroamerických) dětí. Soudy postupně pojmenovaly praxi, na základě které byly černošské děti vzdělávány odděleně od bílých, v méně kvalitních školách, jako diskriminační. V sedmdesátých letech minulého století dokonce soud uzavřel, že menšinu, kterou po určitou dobu dříve většina diskriminovala, nyní je třeba upřednostnit a zvýhodnit (obecně hovoříme o tzv. pozitivní diskriminaci). Podobným způsobem se pak vyvíjí judikatura Evropského soudu pro lidská práva, který odsoudil již více evropských zemí pro diskriminaci Romů ve vzdělávání. Takto byla odsouzena také Česká republika v rozhodnutí z roku 2007 (rozhodnutí *D. H. a ostatní proti ČR*), ale také Chorvatsko (rozhodnutí *Oršuš proti Chorvatsku*), Řecko (mj. rozhodnutí *Lavida proti Řecku*) a Maďarsko (rozhodnutí *Horváth a Kiss proti Maďarsku*). Ve všech případech soud konstatoval, že děti nelze odděleně vzdělávat na základě etnické příslušnosti. Obdobný rozsudek byl vydán také na Slovensku, kde soud odsoudil jako diskriminační praxi ředitele, jenž rozhodl o vzdělávání romských žáků odděleně, v jiném patře budovy školy.

OTÁZKA č. 2: Zkuste uvést, případně vyhledat argumenty pro, resp. proti inkluzivnímu vzdělávání. Které dítě by se podle Vás mělo vzdělávat mimo běžné školy a které v běžné základní škole?

-
-
-
-

OTÁZKA č. 3: Nalezňte a uveďte, čeho se týkala následující rozhodnutí štrasburského soudu: rozhodnutí D. H.:

.....
.....

rozhodnutí Oršuš:

.....
.....

rozhodnutí Horváth a Kiss:

.....
.....

rozhodnutí Lavidá:

.....
.....

Školská soustava

Český vzdělávací systém tvoří školy a školská zařízení. Zákon uvádí, že mezi druhy škol patří školy mateřské, základní, střední školy (ty se dělí se na gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště), vyšší odborná škola, jazyková škola s právem konat státní jazykovou zkoušku. Zvláštním typem jsou pak základní umělecké školy a konzervatoře (konzervatoře tvoří alternativu ke středoškolskému vzdělávání, kde žák nekončí studium maturitní zkouškou, ale absolutoriem). I vzdělávání ve dvou posledně zmíněných školách upravuje v obecné rovině školský zákon. Je třeba vždy pamatovat na to, že v přístupu ke vzdělání na všech uvedených školách má být zajištěn zákaz diskriminace (to v praxi znamená, že například i děti se smyslovými postiženími mají mít právo na vzdělání v uměleckých školách apod.).

Vedle škol tvoří školskou soustavu také školská zařízení, k nimž řadíme zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, školská účelová zařízení, školská výchovná a ubytovací zařízení, zařízení školního stravování, školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školská zařízení pro preventivně výchovnou péči. Také ve školských zařízeních se vzdělávání realizuje na základě vzdělávacích programů.

V českém školském systému je zakotvena už z dob panování Marie Terezie (od r. 1774, zavedením Všeobecného školního řádu) povinná školní docházka, která byla následně změněna z osmileté na devítiletou. Tato povinnost platí i pro děti cizinců, kteří zde pobývají dobu delší než 90 dní. V jistém smyslu může mít dítě upravený tento proces vzdělávání: pokud jde o dítě s mentálním postižením, získává jen tzv. základy vzdělávání, neabsolvuje tedy celou povinnou školní docházku a nezískává povinné základní vzdělání. Dále je možné dítě vzdělávat individuálně, tzn. rodiči doma, poté je periodicky zkoušeno ve škole. Pokud rodič nerespektuje některou z uvedených forem vzdělávání, dopouští se přestupku, případně ale také, zejména opakuje-li se taková situace, trestného činu. Jedná se o trestný čin ohrožování výchovy dítěte, přičemž skutková podstata je mj. naplněna, umožňuje-li rodič dítěti vést zahálčivý nebo nemravný život, tj. například neposílá-li je do školy. Zákonodárce spojuje s tímto postupem rodičů také jiné sankce, například může dojít ke krácení rodičovského příspěvku.

České školy mají povinnost vzdělávat děti a žáky podle školních vzdělávacích programů, které si vytvářejí tak, aby byly v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem, jak stanoví školský zákon. Tento princip platí nejen pro školy základní, ale také střední školy a školy mateřské. Tedy i ve školkách má docházet ke vzdělávání, nejde jen o hlídací službu.

Stále více rodičů se zajímá o alternativní přístupy vzdělávání, stále více subjektů zakládá tzv. lesní školky, případně dětské skupiny namísto standardních mateřských škol. Jde nepochybně o významné aktivity, neboť převážně ženám umožňují snazší sladění rodinného a pracovního života (v ČR je velmi dlouhá mateřská, resp. rodičovská dovolená ve srovnání s okolními zeměmi, až nepřiměřeně dlouhá). Pokud ovšem zaměstnavatel vychází zaměstnancům/zaměstnankyním vstříc tím, že vytvoří tzv. dětskou skupinu, nejedná se o typ školského zařízení, tj. neprobíhá v něm vzdělávání. Jde primárně o hlídání a poskytování péče dětem. Ke zřízení dětských skupin byl přijat speciální zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Pokud jde o vzdělávání na vysokých školách, ty neřadíme do školské soustavy jmenované školským zákonem, protože školský zákon neupravuje vzdělávání na vysokých školách. Tohoto vzdělávání se týká zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. V této oblasti již neplatí, že by měl každý uchazeč o vzdělání nárok na přijetí ke studiu. Dokonce ani Listina základních práv a svobod takto neformuluje nárok na vysokoškolské vzdělání, když uvádí, že občan má nárok na takové vzdělání podle svých schopností a možností společnosti, jak uvedeno výše. Listina tedy ani nestanoví nárok na přijetí k bezplatnému vysokoškolskému vzdělání. To také někdy bývá kritizováno, když se uvádí, že majetnější studenti si mohou vzdělání tak zvaně zaplatit. Diskuse nad otázkou, do jaké míry by měl sociální status dětí ovlivnit jejich vzdělávací možnosti, se tedy nese i českým školstvím. Jelikož je poskytování vzdělávání veřejnou službou, zákonodárce (nejen český) vychází z předpokladu, že všechny děti by měly dostat přiměřeně kvalitní vzdělání. Tedy jejich nadání a talent by měli pedagogové odhalit a rozvíjet bez ohledu na to, zda vnímají rodiče dítěte jeho vzdělávání jako prioritní.

Na straně druhé ovšem zákon umožňuje zakládání škol také soukromým osobám, jak uvádíme níže. V praxi vznikají tedy základní školy i střední školy (gymnázia) založená různými subjekty odlišnými od státu. Je otázkou, kam až by měla sahát svoboda při zakládání škol takovými subjekty: německý Spolkový ústavní soud takto například rozhodoval, zda je v souladu s principem rovnosti založení elitní školy výhradně pro chlapce. Nakonec rozhodl, že

se nejedná o diskriminaci dívek, pokud bude naplněna podmínka, že škola bude vzdělávat chlapce k respektování rovnosti pohlaví. Obdobný případ prozatím nebyl soudně řešen v našem školství, nicméně je možné, že se taková otázka u soudu objeví. Ostatně i v ČR se stále více kritizuje, že se vytváří kvalitnější základní školy či víceletá gymnázia pro děti z „lepších“ rodin a jiné školy pro děti ostatní.

Tímto se tedy dostáváme k otázce, kdo může v českém vzdělávacím systému zřídit školu. Podle školského zákona může školskou právnickou osobu, tedy právní formu, v níž vzniká škola, zřídit ministerstvo školství, obec nebo svazek obcí, kraj, případně ale, jak jsme už uvedli, také jiná fyzická nebo právnická osoba. K těmto jiným osobám mohou patřit i církve nebo jiné náboženské společnosti. Zákon dále zmiňuje, že může školskou právnickou osobu založit také více zřizovatelů spolu. Školskou právnickou osobu je přitom možné založit zřizovací listinou, resp. smlouvou, jejíž náležitosti uvádí § 125 školského zákona. Typickými, nejčastějšími zřizovateli jsou veřejní zřizovatelé, tedy obce a kraje, přičemž obcím přísluší zakládat (a v praxi se tak také děje) zejména mateřské školy a základní školy, zatímco kraje zakládají speciální školy (resp. jejich úkolem je zajistit vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami) a střední školy.

Kontrola na úseku školství

Rodiče (resp. zákonní zástupci) vzdělávaných dětí a žáků, případně sami studenti, mohou nesouhlasit s celou řadou postupů pedagogů nebo s jinými okolnostmi, k nimž může dojít při vyučování. Pokud mají výtky vůči odborným postupům pedagogů a zastání nedostanou u vedení školy, mohou svou stížnost směřovat na příslušný inspektorát České školní inspekce (je třeba se řídit místním rozdělením uvedeným zde: <http://www.esicr.cz/cz/KONTAKTY/Krajske-inspektoraty>). Primárně je ale logicky za dění ve škole odpovědný ředitel školy, který je také nadřízeným ostatním pedagogům působícím ve škole, tj. uděluje jim ve smyslu pracovněprávním pokyny, jimiž se pedagogové musí řídit.

Pokud rodiče namítají například chování jiného spolužáka vůči jejich dítěti, mají primárně možnost podat stížnost třídnímu učiteli, pokud se jedná o problém většího rozsahu, déletrvající apod., je adekvátní, aby se do řešení problému vložil také ředitel, případně výchovný poradce. Funkci výchovného poradce zastává některý z pedagogů školy. Na jednotlivé výchovné problémy pak může reagovat pedagog, případně ředitel důtkou, napomenutím apod.

Výchovný poradce ve spolupráci s třídním učitelem a metodikem prevence také řeší další potíže obdobného typu, mj. záškoláctví. Za záškoláctví je také možné udělit napomenutí třídního učitele nebo důtku, může také dojít k výchovné komisi. K řešení tohoto problému byl vydán metodický pokyn MŠMT, učitelé jsou jím vázáni. Zde se mj. stanoví, že po 25 neomluvených hodinách je nutno kontaktovat orgán sociálně právní ochrany dětí, a dokonce orgán činný v trestním řízení (jestliže rodiče dětem umožňují záškoláctví, jedná se o trestný čin).

Zpět ještě k možnostem rodičů. Pokud rodiče nejsou s vyřízením své stížnosti spokojeni, tj. nesouhlasí s postupem třídního učitele ani ředitele, mají možnost se obrátit na příslušný inspektorát České školní inspekce. Často se rodiče domnívají, že je vhodné podat stížnost ke zřizovateli školy nebo na některý z odborů při Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Tak tomu ale není. Podle tzv. kompetenčního zákona má MŠMT jiné úkoly – má sledovat vědní politiku, výzkum a vývoj, má se zabývat podobou školské soustavy, má spolupracovat se zahraničím v těchto otázkách věnovat se sportu a turistice. Mimoto má dány zákonem o vysokých školách kompetence v některých kontrolních otázkách v oblasti vysokého školství, tj. v otázkách postupu orgánů vysokých škol.

Inspekce = ČŠI, mimo svých dalších úkolů, tedy prověřuje individuální stížnosti. Řídí ji ústřední školní inspektor a dále je rozčleněna na jednotlivé inspektoráty. Ke svým kontrolám, resp. návštěvám škol využívá nejen své pracovníky, tedy inspektory, ale také tzv. přizvané osoby, což mohou být odborníci z jiných oblastí. Výstupem inspekce je protokol o kontrole, případně inspekční zpráva. Pokud inspektoři dospějí k určitému závěru po šetření stížnosti, mají výsledek předat zřizovateli, který následně Inspekci informuje o případných opatřeních, která přijal.

Nejsou-li rodiče spokojeni s postupem nebo závěry Inspekce, mají dále možnost se obrátit na veřejného ochránce práv. Je to právě on, kdo může prověřovat postup jednotlivých školních inspektorů, případně i ředitele školy (zvláště dopustil-li se diskriminace nebo vyvstává-li takové podezření). Více informací lze nalézt na webu ochránce (www.ochrance.cz), stížnost lze podat

emailem (podatelna@ochrance.cz), dopisem (Údolní 39, Brno 602 00), nebo osobně na téže adrese.

OTÁZKA č. 4: Vyhledejte a popište některý případ, případně některou otázku v oblasti vzdělávání, které v posledních letech řešilo MŠMT, ČŠI a veřejný ochránce práv:

- MŠMT.....
.....
- ČŠI.....
.....
- VOP.....
.....

KLÍČ K OTÁZKÁM:

OTÁZKA č. 1:

Jedná-li se o podle názoru rodičů nerelevantní postup některého učitele, mají možnost se obrátit na ředitele školy (v případě sporů vyplývajících z výchovných problémů apod. se také nabízí možnost obrany u výchovného poradce, jímž je na každé škole některý z pedagogů). Pokud nenajdou obranu ve škole, mají možnost se obrátit na místně příslušný inspektorát České školní inspekce (<http://www.csicr.cz/cz/KONTAKTY/Krajske-inspektoraty>). Domnívají-li se, že ani ČŠI nepostupovala v souladu se zákonem, nabízí se dále možnost podnětu k veřejnému ochránci práv. V případě, že se rodič chce bránit proti některému rozhodnutí o právech a povinnostech žáků, má možnost se odvolat, a v případě neúspěšného odvolacího řízení věc řešit podáním žaloby ke správnímu soudu.

OTÁZKA č. 2:

Jako argumenty pro zavedení inkluze se uvádí větší sociální soudržnost mezi dětmi, tedy děti zdravých s postiženými, dále se uvádí, že děti s postižením nebo jiným znevýhodněním dosáhnou lepších výsledků, vzdělávají-li se v běžné škole, nedochází k jejich segregaci a následně i v dalším životě je zdraví dospělí mezi sebe lépe přijmou, tj. zařazení do speciální školy jim neumožňuje dosáhnout plného vzdělávacího potenciálu.

Odpůrci uvedeného přístupu uvádějí, že pedagog se na dítě může lépe zaměřit v menších počtech žáků, které jsou na praktických nebo speciálních školách. Zmiňují také, že dítě je v kolektivu zdravých a úspěšnějších dětí nešťastné, tedy že je pro ně lepší, aby zažilo úspěch „mezi svými“.

Obecně ale oba proudy připouští, že prostor pro inkluzi je hlavně u dětí se somatickým postižením a že naopak děti se smyslovými (nevidomé, hluchoslepé apod.) postiženími a hlubším mentálním postižením se mají spíše vzdělávat odděleně.

OTÁZKA č. 3:

D. H.: Romové namítli, že je český stát neoprávněně zařadil do zvláštních škol, soud ČR skutečně odsoudil

Oršuš: chorvatská škola vzdělávala odděleně ve speciálních třídách romské žáky, soud to odsoudil jako formu diskriminace

Horváth a Kiss: situace obdobná jako v českém případě, stěžovatelé namítli, že byli zařazeni do programu pro vzdělávání žáků s postižením

Lavida: romský žák byl odeslán do vzdálenější romské školy, tzn. vytváří se školy pro romské a vedle nich pro neromské žáky

OTÁZKA č. 4:

MŠMT: v r. 2014 se ujal funkce první školský ombudsman (je jím bývalý ministr školství E. Zeman), který se na školách nejčastěji setkává s dotazy pedagogů na kvalifikaci a odbornost a často se stížnosti týkají také šikany. Za několik prvních měsíců ve funkci obdržel téměř dvě stě stížností.

ČŠI: Inspekce se snaží zjišťovat zkušenosti ze zahraničí v otázkách integrace a inkluze. Uspořádala proto odbornou konferenci za mezinárodní účasti, ve které se snažila nabrat poznatky v této otázce z jiných zemí.

VOP: veřejná ochránkyně práv se zastala dvou studentek, které namítaly diskriminaci v přístupu ke vzdělání, když jim ředitelka střední školy zakázala nosit při výuce ve třídě muslimské šátky.